

Esgarrigar, *V. garriga* *Esgarrinxada*, *esgarrinxar*, *esgarrinxós*, *esgarriny*, *-inyada*, *esgarrinyar*, *V. garra* *Esgarro*, *esgarronar*, *V. garra* *Esgassullar-se*, no crec que siguin exactes la forma ni el sentit d'aquest pretès mot català que *AlcM* atribueix a Cerdanya, i que no deu ser més que un grosser francesisme individual *esgasullen*=fr. *gazoniller* 'xerrotejar' *Esgatifynyar-se*, *esgatinyar* (no crec que existeixi *esgatifyar-se*, *AlcM*), *esgatissar-se*, *-ussar-se*, *V. gat* *Esgatollar*, encreuament ocasional de *esbagotar* amb *esgotimar*, etc. *Esgatzell* (?) d'una confusió entre *esgavellar* i *esbutzar* *Esgavell*, *esgavellar*, *V. gavell* *Esgavinyar-se*, com *esgabonar-se* (supra), va amb *gabanyar*, (*a*)*barganyar*

ESGLAIAR, verb comú amb l'oc. ant. *esglaziar*, *-aiar*, 'matar amb arma', 'aterroritzar', derivat de l'antic *glai* 'terror', 'mort violenta', que prové del ll. *GLADIUS* 'espasa de combat', mot del llatí clàssic col·loquial, adoptat del cèltic, que servà, des del temps de les invasions gàl·liques a Itàlia, el valor especial d'arma per a matances humanes, d'on el matís de terror mortal, que acompanya el verb català-occità i el verb ll. *digladiari* 'combatre a mort amb algú', que possiblement ja serví de model a la nova formació romànica *ESGLADIARE, mare del nostre *esglaiar*. □ 1.ª doc.: doc. de 1310; *esglay*, ja en Llull, a. 1300; *glay* 'arma mortífera', ja S. XIII.

«Catalans e Aragoneses --- han axí *esglayats* los Grechs que --- ni franceses ni altres gens del món no temen sinó los vostres», en un report de 1310 d'un legat reial, relatiu a l'expedició a Grècia (*BABL II*, 335); el verb és ja d'ús freqüent en els textos de tot el S. XIV; en particular es troba sovint en la Crònica del Cerimoniós («tan *esglayada* era la gent de aquella <ciutat> que --- no-s tenien per segurs si los almugàvers hi entraven», «sens armes --- per tal que-l poble no s'*esglayàs* ne s'espantàs», ed. Pagès, p. 142.20, 143.35; Bof., § 147 (i Alart n'hi cita cinc passatges); també en StVicentF: «los enemics de natura humana no us *sglæen*: siam confortats en la potència --- de Déu ---» (*Quar.*, 129.18, on davant la *e* del subjuntiu obra la tendència valenciana a evitar el so de *ï*). Altrament la vida de la forma *esglaiar* en la llengua es demostra per la formació dels derivats abstractes partint del derivat en *es*. *Esglai* el trobem en Ausiàs i ja almenys un cop en Llull, en la *Medicina de Pecat* (que data de 1300): «e no-m sé lo temps que morré / ne si de mi haurets mercé; / Ah Senyor Déus! tant gran *esglay* / ay, que temps no-m defala: say: / car si eu muyr sens Vós amar, / sens penedir --- / iray en loc on foc no mor» (v, vii, v. 94; ed. Ross., p. 584); i vegeu *esglaiament* en el *Boeci*, citat infra (DERIV.).

Altrament en la llengua arcaica es fa notar especialment la vida de la forma *esglaiar* en la llengua es *deglaziar*, infra), i sobretot sense prefix. Aquestes apareixen de primer, amb gran freqüència, en usos que impliquen encara el valor d'arma'. De vegades el context ho presenta explícitament com a nom de l'arma: en caure Jerusalem els jueus «se són matats / laïns dins ayella ciutats: / e volgren mayx axí morir / que

si-ls romans poguessen dir / qu'els los an morts a colps de *glay*» (*Lleg. Rim. Sev.*, v. 953); però més especialment es tracta de combinacions tals com *morir a glai*, *ferir de glay*: «Ab ferre *mor hom a glay*, ço és a saber, per nafframent de coltell, de lança, e de spasa, e de cayrell», Llull (*Merav.*, *NCl.* II, 66); «e moriren-ne molts qui foren *ferits de glay*, e altres que no havien negun colp», Jaume I (*Cròn.*, 261); «si li fa semblant de *ferir de glay* o de pedra, o d'espasa o de massa o d'arma ---» (en un text de c. al S. XIII, MiretS, *Templ-H*, p. 547, on es veu que *glay* ha esdevingut més genèric que *espasa*); «la sanc de Abèl, que fo la primera sanc escampade de nul hom qui de *glay fos mort*», Reixac (*Questa*, passatge sense model en l'original francès, afegit per l'adaptador català, 168.17).

Però aviat, partint d'aqueixa atmosfera d'accions mortíferes, el mot es traslladà al valor abstracte de 'terror, esglai'. El pas pogué efectuar-se per mitjà de frases com la de Muntaner, on la locució material *metre-l glay al ventre* pogué ser inicialment concreta però es prestava a usar-se metafòricament amb un valor com el del nostre 'ficar la por al cos': «com ells se pensaven que-l senyor infant los fos deu jornades luny, e com se levaven, ells veyen córrer tots lurs locs, e pendre e affegar tot quant havien, axí que-l *glay* los havia més al ventre», Muntaner (32). Després l'ús metafòric ja no hi pot ser i el mot ha esdevingut clarament abstracte: «partí e pres una ciutat / quez en Judeya era, *lay*, / c'avien paor d'él e *glay*» (*Lleg. Rim. Sev.*, v. 844).

«Sofferien penes mortals sens fi, per amor de Jhesú Christ, sens tot *glay* e pahor, e ab subirana alegria», Eiximenis, *Llibre de les Dones*, § 165 (manuscrit A, f° 116v2, que l'incunable modernitza en «sens tot *sglay*»); «los companys seus, espaordits e plens de *glay*, callaren-se tots», *Curial* (*NCl.* III, 73); en el *Tirant de Galba* ja deu ser arcaisme cavalleresc i artificios: «cuitem acostumats d'encaçar, e fugiran los qui d'immortal *glay* ja tremolen» (§ 417, Riq., 1097) per més que encara se'n troben prou casos en docs. del S. XV, com en el report sobre el terratrèmol de Barcelona de 1427: «digmenge a --- de març, en la nit següent, vers les 9 hores, any de 1427, comensà en la ciutat de Barchinona e encare en diverses locs del principat de Catalunya, terratrèmol --- en tant que tota la gent de la dita ciutat romàs molt espantada e plena de *glay*» (en dues versions cit. *DBal.*). Veg. encara en el gloss. de les *VidesR*, s. v. *glasi*.

Modernament no ha pas mort en el català central, ni en la major part del territori, l'ús de les formes amb *es*, mentre que ja fa centúries que les mancades de prefix estan oblidades, i només en sé una curiosa supervivència a l'extrem Sud del domini: «A O. la Clavera --- se li en va ixí la espardenya. - Sense esgarronà-la dengú? - Yo no me vaig assomà, perquè tenia poriga; però tots van creure que era l'esperit. - Me dexes en un *glai!*» (*Canyissaes*, 24); segons *AlcM* també s'usa a Manresa «he tingut un *glai*».

En canvi *esglai* i *esglaiar* han restat sempre en ús, per bé que entre la gent ciutadana: en cat. central, en-